

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2021. október 18.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2021. október 18. 8:00

**I. SZÖVEGÉRTÉS
ÉS
ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI
SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc–30 perc)!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (A vázlatot, a fogalmazványt húzza át!)

Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértés

Olvasa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Az egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Braun Tibor: A könyvek illata

1. Miért vonzódnak a könyvekhez? Egyesek szerint elsősorban tartalmuk miatt. Mások számára döntőek lehetnek fizikai jellemzőik, elbűvölő címlapjuk, vászon- vagy bőrkötésük, jó tipográfiájuk¹, kellemes tapintású papírjuk. Vannak azonban, akik sokkal érzelmibb módon vonzódnak, kötődnek a könyvekhez, a fentiekén túlmenően egyszerűen élvezik illatukat.

2. Könyvek már körülbelül 4500 éve vannak velünk. Az elsők, körülbelül Kr. e. 2400-ból, Egyiptomból származnak. Azokat még papiruszra írták, amit úgy készítettek, hogy a papirusznövény szárait lapként összepréselték és fakalapáccsal simára egyengették. Tekercsben tárolták, mert a hajlítást nem bírták. Persze a papirusztekercsek mások, mint a könyvek, amiket egyéni lapok gyűjteményeként ismerünk ma. A korszerűbb alakú könyvek Kr. e. I. században jelentek meg. Ezeknek előnyére szolgált, hogy a tekercsnél könnyebben olvashatóak, és hatékonyabban tárolhatóak voltak. Régen minden könyv kézi munkával készült, bennük a szöveg íródeák kezével íródott. Kr. u. 800-ban egy nagy könyvtár körülbelül 500 könyvet tartalmazott. 1045-ben Bi Sheng kínai feltaláló porcelánból készült nyomtatót alkotott. Sajnos sem azt, sem az azzal készült könyveket mindmáig nem találták meg. Így a nyomtatás és a nyomdagép feltalálását Gutenbergnek tulajdonítják 1450 körül. 1800-ban egy nyomdagép már több mint 1000 lapot nyomtathatott óránként. Ezzel szemben a jelenlegi [...] digitális eljárással előállított könyvek esetében a nyomtatott oldalszám túlszárnyalja a 100 milliót.

3. Miért kedveljük annyira a könyvek illatát? A választ az emberi agyban kereshetjük. A szaglás érzése, érzékelése erősen kötődik az emlékezethez. A szaglószervi gumó, ami az illatokat érzékeli, része annak a területnek az agyban, amit limbikus rendszernek nevezünk. [...] Illatok nem dolgozhatók fel, amennyiben nem haladnak át az agy olyan részein, amelyek az emlékezeti hatásokkal kapcsolatosak. Ezt a folyamatot a pszichológusok az író Marcel Proustról Proust-jelenségnek nevezik. Az említett író közismert művében, *Az eltűnt idő nyomában* lapjain írta le, hogy főszereplője hogyan élte át a teába mártott sütemény illata, íze által kiváltott gyermekkori emlékeit.

4. Az úgynevezett gutenbergi forradalomnak és a nyomtatás fejlődésének tulajdoníthatóan a könyvek mindenütt jelenlévő tárgyakká váltak. Fizikai formájukban nemcsak tárgyak, amik illatukkal vonzanak, hanem arra is alkalmasak, hogy igénybe vegyék az összes emberi érzéket. Ezek közül természetesen a látás a legnyilvánvalóbb, szemünk a szövegek látványára, valamint az ábrák dekódolására szolgál. Következik a tapintás, amit nemcsak akkor használunk, amikor kézbe veszünk egy könyvet, és oldalait lapozgatjuk, hanem akkor is, amikor írásra és olvasásra a nem látók a Braille-rendszert veszik igénybe. Végül a hang, amit az oldalak lapozgatásával érzékelünk, zenét jelenthet füleinknek.

5. A könyvek csaknem teljes egészében szerves anyagokból készülnek, úgymint papír, festék és ragasztók. Amikor orrunkhoz emelünk egy új könyvet, a papír, a nyomdafesték és a könyvkötő ragasztójának illatát érezzük. Azonban az új könyvek illatai különbözőek lehetnek, mert a mai modern időkben a könyvek előállítása során eltérő papírkezelési, ragasztási módszereket alkalmaznak. Ez megnehezíti a jellemző vegyületek meghatározását, amelyek illatukhoz hozzájárulnak. [...]

¹ Tipográfia: valamilyen kiadványban alkalmazott nyomdai előírások összessége.

6. A régi könyvek illata a papírból, annak összetevőiből és az abban lévő adalékanyagok kémiai bomlásából származik. A papír egyéb vegyületek mellett cellulózt és lignint tartalmaz. Ez utóbbi a több mint százéves könyvekben van inkább jelen. A cellulóz és a lignin a papírkészítéshez használt faanyagból ered. Minőségi papírok kevesebb lignint tartalmaznak, az újságpapírban azonban több a lignin. [...]

7. Érdekességként említést teszünk egy vizsgálatról, amelyet a Londoni Egyetem kutatói végeztek a Szent Pál Székesegyház, Durham Központi Könyvtárában. A vizsgálat során felkérték a könyvtár aznapi látogatóit, hogy sorolják fel a szippantott illatokat, amiket látogatásukkor a könyvtárban észleltek. Az eredmények azt mutatták, hogy a látogatók fás, füstös, mandulás, szúrós, virágos szagokat említettek. Ezek nagyjából megfeleltek az illékony szerves vegyületeknek, amiket a kémiai eljárásokkal régi könyvek illatai között azonosítottak.

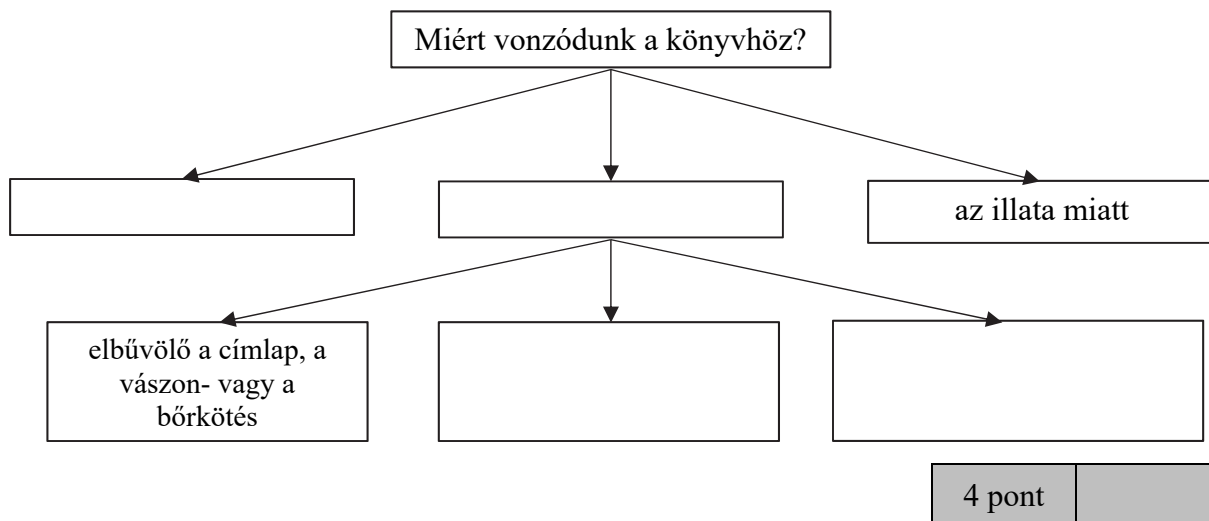
8. Amikor illatokról teszünk említést, nem hagyhatjuk ki a parfümöket. A parfüm története az ókorig vezethető vissza. Maga a szó a latin *per fumum* (füstön keresztül) kifejezésből ered. Az illatkeverés művészete először az ókori Egyiptomban jelent meg, később a rómaiak és az arabok tökéletesítették. A világ első ismert parfümkészítője, Tapputi a Kr. e. II. évezredben élt Mezopotámiában. A legrégebb, mintegy 4000 éves parfümériát egy 2004-es ásatáson tárták fel olasz régészek Cipruson. A VIII-IX. században elindult a parfüm igazi karrierje. Több parfümgyártási technológiát fejlesztettek ki és tökéletesítettek, például a desztillálást, a lepárlást vagy a leszűrést. Számos parfümreceptet is kikísérleteztek. A parfümök a XI-XIII. században érkeztek meg Európába Arábiából a kereskedők és a kereszteslovagok közvetítésével. A XIX. századi parfümök már erősen különböztek a korábbiaktól, változott az ízlés, és a modern kémia is számtalan új technológiával jelentkezett. A század végéig elsősorban növényi olajokból készítettek parfümöket, később állati eredetű anyagokat is használtak. A XX. században megszülettek, divatba jöttek az első, kémiai úton előállított parfümök is, és ezzel a parfümgyártás ipari méreteket öltött.

9. Ezek után nem meglepő, hogy a kétezres évek elején a közismert Chanel nevű francia ruházati és parfümgyártó cég világhírű elnöke, Karl Lagerfeld volt az, aki rajongóinak legnagyobb döbbenetére megalkotta és piacra dobta a régi és új könyvek illatának megfelelő *Paper Passion* nevű parfümöt. Ezután új és régi könyvek illatára emlékeztető parfümöt számos parfümgyár kezdett gyártani. [...] Gutenberg, ha élne, mosolygós elégedettséggel szemlélhetné találmánya évezredes „karrierjét” és azt, hogy ma még mindig velünk van, és egyre intenzívebben használjuk a XXI. század elején is. Pedig az elektronikus rögzítés által nem kis veszély fenyegette az előző évszázad során, amikor egyre erélyesebben húzták meg a vészharangot a könyvnyomtatás és a könyvkiadás fölött. Talán leghallhatóbban akkor, amikor Marshall McLuhan 1962-ben közzétette a nyomtatás kultúrtörténetét eredeti módon jellemző, de a könyvnyomtatás végét is megjövendölő keserűes, óriási sikerű bestsellerét. Kimondanunk sem kell, hogy McLuhan jóslata nem vált be. Ellenben a régi és új könyvek illata folyamatosan ejti rabul az olvasókat, és tanulmányozása tudományos kutatások tárgyává vált. Azt viszont Ray Bradbury² nem érthette meg, hogy a számítógépek szerelmeseinek használatára is létrehoztak egy parfümöt. A *MyBook* elnevezésű parfüm a frissen csomagolt vadonatúj laptop illatát érzékelteti.

Módszertanilag indokolható célből a feladathoz igazított, szerkesztett szöveg.
A cikk a *Természet Világa* 2018. szeptemberi számában (149. évf. 9. sz.) jelent meg.
Forrás: <https://termvil.hu/2018/10/11/a-konyvek-illata/>

² Ray Bradbury (1920–2012) amerikai író. *Fahrenheit 451* című regénye egy olyan jövőbeli világban játszódik, ahol betiltották az olvasást, és elégették a könyveket.

1. A szöveg 1. bekezdése arra keresi a választ, miért vonzódunk a könyvekhez. Töltse ki az alábbi ábrát az első bekezdés információi alapján!



2. A Kr. e. I. század változást hoz a könyvek alakjában. Nevezzen meg két indokot, miért szolgált a könyvek előnyére ez a változás! (2)

- _____
- _____

2 pont

3. „A nyomtatás és a nyomdagép feltalálását Gutenbergnek tulajdonítják 1450 körül” – írja a szöveg. Ön szerint ez a mondat tartalmában megegyezik-e azzal az állítással, hogy: A nyomtatást és a nyomdagépet Gutenberg találta fel 1450 körül. Fejezze be a megkezdett mondatokat, mindkét választát támassza alá a szöveg alapján! (2)

Igen, Gutenberg a nyomdagép feltalálója, mert

- _____
- _____

Nem, nem Gutenberg a nyomdagép feltalálója, mert

- _____
- _____

2 pont

4. A cikk megidézi a XX. századi francia irodalom jeles alakját, Marcel Proust íróét. (3)

- a) Mit neveznek a pszichológusok Proust-jelenségnek? Válaszát egész mondatban fogalmazza meg!

2 pont

- b) Miért éppen Marcel Proustról nevezték el ezt a jelenséget? Válaszát egész mondatban fogalmazza meg!

2 pont

5. A gutenbergi forradalomnak köszönhetően a könyvek „mindenütt jelenlévő tárgyakká váltak”, amelyek érzékszerveinkkel felfoghatók. A 4. bekezdés közlései alapján nevezze meg pontosan az egyes érzékterületeket, amelyekkel a könyveket érzékeljük, illetve idézze pontosan azokat a szövegrészeket, amelyek az érzékelés folyamatát írják le!

Érzék(terület) pontos megnevezése	Idézett szövegrész, amely az érzékelés folyamatát írja le

4 pont

6. Döntse el az olvasott szöveg alapján az alábbi állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak! Írja a megfelelő betűjelet az állítás mellé a táblázat 2. oszlopába! (I = igaz, H = hamis) (2, 7, 8, 9)

A legrégebb, a régészek által feltárt parfüméria valamivel idősebb, mint a papiruszra írt könyvek.	
Marshall McLuhan könyvét hatalmas érdeklődés kísérte a hatvanas évek elején.	
A digitális eljárással előállított könyvek esetében a napi nyomtatott oldalszám meghaladja a 100 milliót.	
A Durham Központi Könyvtár látogatói által említett illatok teljes mértékben megegyeztek a régi könyvek illatát adó szerves vegyületek illatával.	

4 pont

7. Milyen kapcsolat van a könyvek és a kémia tudománya között? Említsen két kapcsolódási pontot a szöveg alapján! (5, 6, 7)

- _____
- _____

2 pont

8. Nevezzen meg a szöveg alapján egy-egy okot, ami miatt (5, 6)

a) az új könyvek illata eltér egymástól!

b) a régi könyvek illata eltér az új könyvek illatától!

2 pont

9. Nevezzen meg három tudományterületet a kémián kívül, amelyet a szöveg kapcsolatba hoz a könyvvel! Egy-egy rövid utalással, példával támassza alá állítását a szöveg alapján! Töltse ki a táblázatot!

tudományterület	egy-egy rövid utalás, példa a szöveg alapján

3 pont

10. Alkossa meg a hiányzó első vagy második tagmondatot az alábbi mondatokban! Válaszát a 6., a 7. és a 8. bekezdés logikai összefüggéseire, valamint a tagmondatok között megadott kötőszóra alapozza! Figyeljen arra, hogy csak egy tagmondatot szabad alkotnia!

- a) _____
_____, *hanem* a bennük lévő adalékanyagok kémiai bomlásából *is* származik.
- b) A Londoni Egyetem kutatói kémiai eljárásokkal többfajta illatot azonosítottak, *amelyek* _____

- c) _____
_____, *hiszen* megszülettek a kémiai úton előállított parfümök is.

3 pont	
--------	--

11. A könyvek illata című cikk a *Természet Világa* folyóiratban 2018-ban megjelent tudományos-ismeretterjesztő szöveg, amelynek elsődleges célja az ismeretközlés. A megadott szempontok alapján igazolja, hogy az írásmű valóban megfelel a tudományos ismeretterjesztés ismérveinek! Válaszait a 8. és a 9. bekezdés alapján fogalmazza meg, minden szemponthoz egy-egy példát írjon!

- a) tényszerűség; adatokkal alátámasztott tények (8)

- b) szakszavak használata (8)

- c) idegen szavak használata és magyarázata (8)

- d) stílust színesítő, érzékletes kifejezés, szólás (9)

4 pont	
--------	--

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

FIGYELEM

A feladatok közül csak egyet kell megoldania. Kérjük, aláhúzással jelölje, melyik feladatot választotta!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át! Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Érvelés

Az alábbiakban egy interjúrészletet közlünk dr. Gede Mátyással, az ELTE IK Térképtudományi és Geoinformatikai Intézet egyetemi docensével:

„– Milyen jövőjét látja a térképészetnek, vagy akár jelenét most, mikor mindenki zsebében ott lapul a Google Maps?

– Amióta ezek a webes térképszolgáltatások és navigációs kütyük elterjedtek, a turistatérképek és autóstérképek piaca komolyan visszavetődött. De észre kell vennünk, hogy térképek nélkül el vagyunk veszve a világban. Azt sem szabad elfelejteni, hogy mi a térkép célja. A webes szolgáltatásoknál a tartalom nagy része automatikusan generálódik valamilyen adatbázisból, látszik rajta, hogy nem az ember csinálta, így sokszor éppen a stílus hiányzik belőle, ami az átláthatóságot segítené. Ezt persze nem vesszük észre, mert bármikor belenagyíthatunk egy adott területbe, egészen addig, amíg ki nem nyomtatjuk. A nyomtatott, statikussá vált webes térkép használhatatlan.”

Forrás: https://www.eletestudomany.hu/tudomany__technika__muveszet

Feladat:

Ön szerint végleg leáldozott a papír alapú térképek ideje? Ön mit használ utazásai során a tájékozódáshoz ismeretlen helyen? Fejtse ki véleményét 3-5 egymástól jól elkülöníthető érvel, hivatkozzon a fellevezető szövegben olvasottakra és személyes élményeire is! Írása 120–200 szó terjedelmű legyen!

VAGY

Gyakorlati szövegalkotás

Ön olyan telken lakik, melynek szomszédságában egy magántulajdonban lévő gondozatlan terület található. Hiába próbálta már több ízben felvenni a kapcsolatot a tulajdonossal, próbálkozása eredménytelen maradt. Önnek a problémát az okozza, hogy a gyomnövények nagyon elszaporodtak ezen a területen, így a saját telkét is egyre nehezebben tudja rendben tartani, ráadásul családtagjai közül többekből allergiás reakciót váltanak ki a szezonálisan megjelenő pollenek.

Feladat:

Írjon panaszlevelet az önkormányzati képviselőnek, amelyben tájékoztatja őt a kialakult helyzetről, az eddigi sikertelen kapcsolatfelvételtől, valamint segítséget kér a probléma orvoslására! Panaszlevele 2-3 új elemet is tartalmazzon!

A levélben az alábbi neveket használja:

Páfrány Pál önkormányzati képviselő
Polgármesteri Hivatal Vadvirágfalva
1234 Vadvirágfalva, Fő utca 1.

		pontszám	
		maximális	elért
Szövegértés		40	
Szövegalkotási feladat	Érvelés	10	
	Gyakorlati szövegalkotás	10	
Összesen		50	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
Szövegértés			
Szövegalkotási feladat	Érvelés		
	Gyakorlati szövegalkotás		

dátum

dátum

javító tanár

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2021. október 18.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2021. október 18. 8:00

II. MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

Csak egy feladatot kell kiválasztania és megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladathoz megadott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

A költői-írói helyesírás átvétele saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor ügyeljen arra, hogy *A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása* alapján írja az adott szót!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól!
A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTTELMEZÉSE

Kosztolányi Dezső novelláinak visszatérő témája a főhős szembesülése léte mulandóságával. Olvassa el figyelmesen és értelmezze a novellát! Dolgozatában mutassa be a narrátort, illetve viszonyát az általa elmondott történethez! Elemezze a novella központi, címadó motívumának jelentésbővülését, szerepét a főszereplő megismerési folyamatában! Kifejtésében vizsgálja meg a mű szerkezeti-stilisztikai sajátosságait!

Megoldása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Kosztolányi Dezső: Szemüveg

Negyvenéves múlt. Alig néhány évvel. Eggyel vagy többel? Ne kicsinyeskedjünk. Szóval negyvenéves múlt, valamivel.

Éjszaka sokat cigarettázott, zárt szobában, hajnalig. Amikor másnap délben fölébredt, s kinyitotta pilláit, fáj a szeme. Kicsit viszketett, de égett is kicsit, mintha homokot szórtak volna beléje. Megdörzsölte a kezével, ásított. De akkor is fáj. Csak nincs valami baja a szemének?

Eddig azt se tudta, hogy szeme van. Megnézte a tükörben. Valamicskét véres volt. Ezen csodálkozott. De azon még inkább csodálkozott, hogy a szemével nézte meg a szemét. Milyen furcsa. A műszer vizsgálja a műszert. Olyan ez, mint az ismeretlen, mely az aggyal igyekszik eldönteni, hogy ez a szerv mennyiben alkalmas a megismerésre. Vagy mint a lámpa, mely sötétben láthatatlan, de mihelyt meggyújtjuk, nemcsak a szoba lesz láthatóvá általa, hanem maga a lámpa is. Mindez furcsa volt.

Rohant, hogy megmutassa orvosnak. Az úton csupa szemet látott. Az embereknek nem is volt fejük, kezük, lábuk, csak szemük. Négy látszerészboltot vett észre, mely egyébként elkerülte figyelmét. A villamosban hirdetés lógott, melyen pápaszemes öregúr a szemüvegét dicsérte kéjes mosollyal.

Harsogó verőfény tűzött a kórházra. A szemosztályból egymás után jöttek ki a betegek, pislogva, hunyorogva, könnyezve. Mindnyájan zsebkendőket nyomogattak szemükre, mint temetések után szokás.

Fiatal, kedves orvos fogadta.

– Fáj – mondta neki. – Nem nagyon. Azt hiszem, semmi.

Az orvos belenézett a szemébe. Mélyen nézett bele, a szemével az ő szemébe, nagyon mélyen. Rossz írók szerint a szerelmesek néznek így a kedvesük szemébe. De azok egész másképp néznek, sokkal felületesebben.

– Tényleg – szólt a fiatal, kedves orvos –, semmi – s máris legyintett, mint akit nem érdekel ilyen potomság. – Egy kis kötőhártya-gyulladás. Jelentéktelen. Sokat dohányzott – aztán átnyújtott egy nyomtatott rendelvényt, hogy készítse el a patikában.

– Köszönöm – rebegette, és indulni akart.

Az orvos megállította.

– Különben jó a szeme?

– Kitűnő – és lélegzetet vett, hogy szokásához híven eldicselkedjék, milyen csodálatos, semmihez sem fogható szemmel áldotta meg a természetet. – Olyan kitűnő, kérem, olyan kitűnő...

– Hány éves?

– Negyven. Elmúltam.

– Olvasson – szólította föl a fiatal, kedves orvos, majdnem szigorúan, majdnem hivatalosan.

A falon öt méternyi távolságban tábla fehérül eléje, azon betűk feketednek, kicsik és nagyok, szeszélyesen elszórva.

Olvadni kezdett, folyékonyan, hadarva, hetykén, szemtelenül. Egyszer csak megbicsaklott. Kijavította magát, mintha pusztán a nyelve tévedett volna. Ismét olvasott. Végre zavarba jött. Megállt, lélegzetet vett, várt. Folytatta. De aztán újra megállt.

Az orvos elfordulva állt mellette, a földre pillantott, mint aki megszokta ezt a mókát, s unja is. Babrált valamit. Kezében sárgaréz szemüvegvázat tartott, melybe különböző üvegeket lehetett rakni. Belecsúsztatott két lencsét. Gyorsan az orra nyergére biggyesztette.

– Hát most?

– Ó – kiáltott csodálkozva.

Egyszerre kifényesedett előtte minden: a betűk közelebb ugrottak, a tábláról elrebbent a köd, az az őszi felhő, mely az imént még eltakarta. Megint gyermekkorának, ifjúságának aranytüzeiben ragyogott az egész világ.

– Mi ez? – kérdezte mámorosan, mintha ódát akarna szavalni a Fényhez. – Mi ez?

– *Presbyopia* – felelte a fiatal, kedves orvos, és mosolygott.

Ebben a tekintetben is figyelmes volt. Mondhatta volna magyarul: Így: „Aggkori messzelátás.” Vagy így: „Öregkori vaksiság.” Vagy esetleg így is: „Vénkori szemgyöngeség.” De latinul mondta. Finom volt.

Fölírta a lencse dioptriáját egy papírra, s figyelmeztette, hogy csináltassa meg a szemüvegét, pár évig használhatja, aztán majd erősebbet kell szereznie.

Miután elbúcsúzott az orvostól, künn az utcán így tűnődött:

„Lám, lám. Mi mindent meg nem érünk. Az első ábécéskönyv, az első hosszúnadrág, az első szerelem, és az első szemüveg. Sohase gondoltam erre. Azt hittem, hogy nem következik be. Hát a többiek, akik állandóan ablakon át nézik a világot? Azokkal nem törődtem. Úgy képzeltem, hogy szerepet játszanak nekem, végre hangulatos, hogy vannak köröttem szemüveges emberek is, mint a mesékben, nagy-nagy okulával¹. Úgy képzeltem, hogy fontoskodnak. Úgy képzeltem, hogy tetszelegnek maguknak, s azért viselnek szemüveget, mert rémesen jól áll az arcukhoz. Közéjük kerültem. Ezután előre fogok nekik köszönni: Szervusz, testvér, tartsunk össze. No, mindegy. A kisgyermekek közt is lesznek testvéreim.”

Megvásárolta a szemüveget. Hazasietett. Otthon azonnal föltette. Szép, fekete, csontkeretes szemüvege volt.

Mustrálgatta magát a tükörben. A szemével, az üvegfényben csillogó szemével a szemét nézte és az arcát, és az arcán a remegő, alázatossá vált lelkét. Komoly volt, ünnepélyes. Boldogult édesapjához hasonlított. Jaj, mennyire hasonlított hozzá. Egy norvég lelkészhez is hasonlított, akinek arcképét évekkal ezelőtt látta egy képes újságban.

„Messzelátó vagyok – szavalgatott magának –, mint a teleszkóp, melyet messzelátónak is neveznek. Messze látok, egészen a holdig, a bolygóig. A zöld ifjoncok csak azt látják, ami az orruk előtt van, nem veszik észre, ami távoli. Nincs távlatuk. Az én szemem már a nagy egységek összefogására rendezkedett be. Ez a bölcsesség jelképe.”

Egymás után szedegette le polcáról a legapróbb gyémántbetűkkel nyomtatott könyveket. Nem bírt betelni azzal az örömmel, milyen pompás szemüveggel olvasni.

Családjával vacsorázott. A többieknek föltűnt, milyen szótlan.

„Ez a rend – töprengett. – Csak azt nem tudom, vajon a világ távolodik-e el tőlünk ilyenkor, vagy mi távolodunk el a világtól, ösztönösen, attól a világtól, melyen annyi rondaságot láttunk. Messze tőle, messze-messze, minél messzebb, hogy csak nagy körvonalait, csillagközi helyzetét szemléljük. Lehet, hogy így van, lehet, hogy ez a dolognak mélyebb értelme. A szem védekezik. A lélek védekezik. Nem akar látni, minekelőtte örökre becsukódik. Beüvegesedik, aztán megüvegesedik. Bizony.”

Vacsora után lefeküdt. Derülten, nyugodtan heverészett az ágyban. Figyelte a mennyezetet a lámpa fényjátékát. Senki se volt körötte, de azért egyszerre hangosan mondta:

– Hát igen.

Eloltotta a lámpát. Söhajtott, elaludt.

Forrás: *Kosztolányi Dezső elbeszélései*. Magyar Helikon, Budapest, 1965. 1218–1220. (A *Szemüveg* című novella az író életében nem jelent meg kötetben. Pontos keletkezési idejét nem ismerjük.)

¹ Okula: szemüveg

VAGY

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

Értelmezze Petőfi Sándor *Beszél a fákkal a bús őszi szél...* és Radnóti Miklós *Október, délután* című versét! Hasonlítsa össze a két alkotást! Összehasonlító elemzésében vesse egybe a két vers lírai alanyának magatartását és szerelemfelfogását! Értelmezze az alkotásokban az ellentétek szerepét, térjen ki a költemények poétikai jellemzőinek jelentésformáló szerepére is!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Petőfi Sándor: <i>Beszél a fákkal a bús őszi szél...</i>	Radnóti Miklós: <i>Október, délután</i>
<p>Beszél a fákkal a bús őszi szél, Halkan beszélget, nem hallhatni meg; Vajon mit mond nekik? beszédire A fák merengve rázzák fejüket. Dél s est között van az idő, nyujtózom A pamlagon végig kényelmesen... Keblemre hajtva fejcskáját, alszik Kis feleségem mélyen, csendesen.</p> <p>Egyik kezemben édes szendergőm Szelídeden hullámzó kebele, Másik kezemben imakönyvem: a Szabadságháborúk története! Minden betűje üstökös-sillagként Nyargal keresztül magas lelkemen... Keblemre hajtva fejcskáját, alszik Kis feleségem mélyen, csendesen.</p> <p>Arany csal s ostor kerget tégedet A zsarnokért megvini, szolganép, És a szabadság? egyet mosolyog, S mind, aki híve, a harctérre lép, S érette, mint a szép lánytól virágot, Sebet, halált oly jókedvvel veszen... Keblemre hajtva fejcskáját, alszik Kis feleségem mélyen, csendesen.</p> <p>Hány drága élet hullt már érted el, Oh szent szabadság! és mi haszna van? De lesz, ha nincs; tiéd a diadal Majd a csatáknak utolsóiban, S halottaidért bosszut is fogsz állni, S a bosszuállás rettentő leszen!... Keblemre hajtva fejcskáját, alszik Kis feleségem mélyen, csendesen.</p>	<p>Mellettem alszik a tölgy alatt Fanni, s mióta alszik, annyi makk hullt a fáról, hogy minden jámbor lombbal veszekszem érte, - mikor átkarolt kérte, őrizzem pihenését.</p> <p>De nap kacsintgat át fodrán a lombnak, vad darazsak dudolnak körül haraggal. És a lomb makkal felel és feleselget, hulló makk makkot kerget, nem tud a fán maradni.</p> <p>Fanni föléd és álmos szeme kék, keze oly szép, mint szentkép keze és gonddal békít a lombbal, végigsímit a számon s ujját ott tartja három harapós fogamon még,</p> <p>hogy ne beszéljek. Így készül az új csend és a csendből odafent sziszegve eső hatnapos eső, mely elmossa a makkot s mint fekete szallagot, úgy köti ránk a novembert.</p> <p style="text-align: right;">1934</p>

<p>Vérpanoráma leng előttem el, A jövőkor jelenései, Saját vérök tavába fúlnak bé A szabadságnak ellenségei!... Egy kis mennydörgés szívem dobogása, S villámok futnak által fejemen, S keblemre hajtva fejecskéjét, alszik Kis feleségem mélyen, csendesen.</p> <p style="text-align: right;"><i>Koltó, 1847, szeptember</i></p>	
---	--

Szövegek:

Petőfi Sándor összes költeményei. (1966) Második kötet. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 145-146.

Radnóti Miklós művei. (1982) Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 96.

Értékelési szempontok		Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalmi minőség		25	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	

Helyesírás	Hibapontok száma az II. összetevőben	
------------	--------------------------------------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

		pontszám		
		maximális	elért	
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés	40		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	10		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25		
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
		Összesen	15	
Helyesírás		8		
Íráskép		2		
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100		

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum

dátum

javító tanár

jegyző